

Bilans członkostwa w Unii Europejskiej



Bilans członkostwa w Unii Europejskiej



Lekcja dotyczy członkostwa Polski w UE, korzyści i wyzwań. Uczniowie i uczennice analizują opinie i fakty, biorą udział w ćwiczeniu „Prawda czy fałsz” oraz pracują w grupach nad przykładami z życia. Zajęcia kończy prezentacja wniosków i głosowanie nad oceną członkostwa Polski w UE.

Poziom edukacyjny/grupa docelowa:

Uczniowie i uczennice liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

Przedmiot oraz związek z podstawą programową:

Przedmiot edukacja obywatelska

W odniesieniu do wymagania działu VI podstawy programowej przedmiotu edukacja obywatelska, uczeń/uczennica: ocenia bilans członkostwa Polski w Unii Europejskiej, w tym w zakresie czterech swobód jednolitego rynku oraz praw obywateli Unii Europejskiej, oraz bierze udział w dyskusji na jego temat.

Wymaganie odpowiada na poniższe cele główne przedmiotu:

Cel 1 – rozumienie sfery publicznej. Uczeń rozumie najważniejsze zjawiska oraz procesy społeczne i polityczne, a także zasady nimi rządzące, poddaje je samodzielnej analizie i ocenie, wykorzystując również perspektywę historyczną.

Cel 3 – zainteresowanie sferą publiczną i posiadanie własnych opinii. Uczeń interesuje się wybranymi obszarami rzeczywistości społeczno-politycznej, formułuje i uzasadnia opinie w sprawach publicznych w oparciu o wartości (własne i społecznie uznane) i sprawdzone informacje.

Cel 4 – poszanowanie opinii innych osób. Uczeń rozumie i szanuje perspektywę oraz opinie innych osób, rozpoznaje kwestie kontrowersyjne lub sporne, prezentuje własne zdanie z szacunkiem do odmiennych opinii i w dialogu poszukuje porozumienia.



Czas trwania lekcji/zajęć:

45 min. z możliwością przedłużenia do dwóch jednostek lekcyjnych.

Metody i formy pracy:

- praca w grupach,
- rozmowa z klasą,
- ćwiczenie prawda/fałsz,
- prezentacja nauczycielska,
- głosowanie.

Dodatkowo dla wariantu 90-minutowego:

- wyszukiwanie informacji w sieci i ich krytyczna analiza,
- praca w grupach i prezentacje grup.

CELE DLA NAUCZYCIELEK/ NAUCZYCIELI

Po lekcji uczennica/uczeń:

- rozumie znaczenie członkostwa Polski w Unii Europejskiej,
- kształtuje umiejętność krytycznego i samodzielnego myślenia o kwestiach społeczno-politycznych,
- dostrzega możliwości wynikające z funkcjonowania Polski w strukturach europejskich,
- jest gotowy na krytyczną analizę i spojrzenie na treści obiegowe związane z uczestnictwem Polski w UE,
- formułuje własne zdanie na temat obecności Polski w UE, uzasadniając je przykładami lub argumentami.

Dodatkowo w ramach lekcji 90-minutowej:

- wymienia cztery swobody jednolitego rynku,
- potrafi wskazać, jak sam może korzystać w tych swobód w praktyce.

EFEKTY KSZTAŁCENIA

(CELE W JĘZYKU UCZENNIC
I UCZNIÓW)

Po lekcji będę potrafił/a:

- wyjaśnić, jakie korzyści ma Polska z bycia w Unii Europejskiej,
- wymienić trudności i wyzwania, które wynikają z członkostwa Polski w UE,
- powiedzieć, co sam/sama myślę na ten temat i uzasadnić to, korzystając z poznanych informacji,
- patrzeć krytycznie na różne opinie i treści, które słyszę lub czytam o Polsce w UE.

Dodatkowo w ramach lekcji 90-minutowej będę potrafił/a:

- wymienić cztery swobody jednolitego rynku UE,
- pokazać, w jaki sposób ja sam/sama mogę korzystać z tych swobód.





I. WPROWADZENIE DO TEMATU LEKCJI

🕒 1 MINUTA

“Polska należy do Unii Europejskiej od 2004 roku, a członkostwo niesie ze sobą zarówno korzyści, jak i wyzwania. Dziś na lekcji skupimy się właśnie na tych aspektach i przyjrzymy się temu, jakie pozytywne efekty daje przynależność do UE oraz z jakimi trudnościami musi mierzyć się nasz kraj.”

II. ZADANIE PRAWDA/FAŁSZ

🕒 10 MINUT

“Mam dla Was kilka stwierdzeń w tym temacie, a waszym zadaniem jest ocenienie, czy to prawda czy fałsz?”. Zapisz liczbę głosów na tak lub nie przy każdym stwierdzeniu.

Uwaga metodyczna

Stwierdzenia możesz mieć wcześniej napisane na dużych kartkach lub przygotowane do wyświetlenia w postaci cyfrowej. Uczniowie i uczennice mogą wstawiać na znak odpowiedzi “tak” lub przedstawiać ten głos w inny, dopasowany do grupy sposób.

Stwierdzenia:

- Po 2004 roku polska gospodarka rozwinęła się dzięki dołączeniu do wspólnego rynku UE.
- Po 2004 roku skończyła się emigracja części Polek i Polaków za granicę.
- Po 2004 roku Polki i Polacy stali się bardziej zamożni.
- Po 2004 dbałość o ochronę polskiej tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego przestała być ważna.
- Po 2004 roku dla obywateli Polski możliwe stało się korzystanie z różnych uprawnień przysługujących obywatelom Unii.
- Od 2004 roku Polska nie stoi w obliczu konieczności szukania kompromisów z innymi państwami w niektórych sprawach dotyczących życia ludzi i ustanawiania praw.

Podsumuj liczbę odpowiedzi tak lub nie przy każdym stwierdzeniu. Poproś uczniów i uczennice o komentarz tego wyniku. Przedstaw swój komentarz:

“Widać, że choć jesteśmy w jednej klasie, opinie możemy mieć różne.” Każdy ma prawo do własnej, wielokrotnie słyszeliśmy też różne opinie innych osób i to z pewnością wpływa na nasze własne. Przypatrzmy się teraz faktom.”



III. PRACA W GRUPACH. POSZUKIWANIE FAKTÓW.

 15 MINUT

Połącz uczniów i uczennice w 3-osobowe zespoły. Każdemu zespołowi rozdaj jedną hipotezę (załącznik nr 2 dołączony do scenariusza).

Wyjaśnij uczniom i uczennicom zadanie:

“Każdy zespół otrzymał materiał dotyczący jednego z omawianych wcześniej stwierdzeń. Waszym zadaniem jest analiza tej treści i na jej podstawie zweryfikowanie prawdziwości/fałszu tego stwierdzenia oraz znalezienie faktów uzasadniających. W podsumowanie przedstawicie 2-3 fakty na uzasadnienie Waszego stanowiska.”

Uwaga metodyczna

Zdecyduj, czy wykorzystasz wszystkie sześć proponowanych hipotez. W zależności od liczebności lub innych uwarunkowań klasy, z którą pracujesz, możesz skorzystać z trzech czy czterech zagadnień lub niektóre powtórzyć.

IV. PREZENTACJA GRUP

 15 MINUT

Każdy z zespołów przedstawia rezultat swojej pracy.

Uwaga metodyczna:

Fakty przedstawia poniższa lista:

- Po 2004 roku polska gospodarka rozwinęła się dzięki dołączeniu do wspólnego rynku UE.
- Po 2004 roku obserwowana była duża emigracja części Polek i Polaków za granicę.
- Po 2004 roku Polki i Polacy stali się bardziej zamożni.
- Po 2004 dbałość o ochronę polskiej tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego jest nieustannie ważna.
- Po 2004 roku dla obywateli Polski możliwe stało się korzystanie z różnych uprawnień przysługujących obywatelom Unii.
- Od 2004 roku Polska stoi w obliczu konieczności szukania kompromisów z innymi państwami w niektórych sprawach dotyczących życia ludzi i ustanawiania praw. Prawa stanowi Parlament oraz przedstawiciele rządów wszystkich krajów.



V. GŁOSOWANIE I PODSUMOWANIE

🕒 4 MINUTY

Poproś by podniosły do góry ręce osoby, które uważają, że członkostwo Polski w Unii jest korzystne, a następnie te, które mają zdanie przeciwne.

Podsumuj liczbę danych głosów. Jeżeli zostanie Ci czas, zaproś uczniów i uczennice do przedstawienia argumentów, które decydują o ich głosie.

Możliwe rozwinięcie na kolejne 45 min



I. WPROWADZENIE DO TEMATU ZAJĘĆ

🕒 2 MINUTY

Osoba prowadząca robi, krótki wstęp i przedstawia temat zajęć: jednolity rynek UE i cztery swobody.

“Na ostatniej lekcji mówiliśmy o członkostwie w Unii Europejskiej i o tym, jakie korzyści i wyzwania z niego wynikają. Dzisiaj porozmawiamy o jednym z największych osiągnięć integracji europejskiej, czyli jednolitym rynku Unii Europejskiej. Jego istotą jest zniesienie barier pomiędzy państwami członkowskimi, tak aby obywatele i obywatelki UE mogli korzystać z tzw. czterech swobód. Obejmują one swobodny przepływ towarów, usług, osób oraz kapitału na obszarze całej Unii. Chciałbym/chciałabym, żebyście dzisiaj dowiedzieli się trochę więcej o tym, czym dokładnie są te cztery swobody.”

II. PRACA W GRUPACH

🕒 20 MINUT

Po wprowadzeniu osoba prowadząca dzieli uczniów na 3–4 osobowe zespoły. Każdy zespół otrzymuje temat jednej z czterech swobód jednolitego rynku: swobodę przepływu towarów, usług, osób lub kapitału. Jeśli klasa jest liczna, część grup będzie pracowała nad tą samą swobodą.

Następnie osoba prowadząca rozdaje karty pracy (załącznik 3 do tego scenariusza), które zawierają pytania pomocnicze/zadania dla uczniów i uczennic. Zadaniem każdej grupy jest wspólne znalezienie odpowiedzi na te pytania i wypełnienie karty pracy.

Grupy będą pracowały z wykorzystaniem telefonów/komputerów (jeśli ta część lekcji może odbyć się w sali komputerowej, warto skorzystać z tej możliwości; jeśli nie, młodzież może wykorzystać do szukania informacji swoje telefony, jeśli szkoła zezwala na używanie smartfonów). Na koniec, zadaniem każdej grupy jest zaprezentowanie wybranej swobody całej klasie.

Uwaga metodyczna

Elementem tej aktywności jest również wyszukiwanie informacji w sieci, ich krytyczna analiza oraz sprawdzanie, czy te informacje pochodzą ze sprawdzonych źródeł. Warto wskazać uczniom i uczennicom, gdzie mogą poszukiwać potrzebnych informacji. Rekomendowane są oficjalne strony np. w domenie europa.eu oraz gov.pl.

III. PREZENTACJA PRZYKŁADÓW GRUP

🕒 15 MINUT

Każda grupa prezentuje wyniki swojej pracy, omawiając wnioski zapisane na karcie pracy. Prezentacja powinna trwać około 3–4 minut i obejmować definicję swobody, przykłady jej funkcjonowania, korzyści i wyzwania oraz perspektywę uczniów i uczennic.

Jeśli w klasie powtarzają się tematy między grupami, kolejne zespoły jedynie uzupełniają wypowiedzi poprzedników o nowe przykłady i spostrzeżenia. Osoba prowadząca powinna pilnować czasu tak, aby wszystkie grupy miały możliwość zaprezentowania efektów swojej pracy. Na zakończenie każda grupa może wywiesić swoją kartę pracy w widocznym miejscu w sali, tak aby inni uczniowie i uczennice mogli się z nimi zapoznać po zakończonych prezentacjach.

IV. PODSUMOWANIE

🕒 2 MINUTY

“Dzisiaj dowiedzieliście się, że fundamentem jednolitego rynku Unii Europejskiej są tzw. cztery swobody: swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału.

Polska po przystąpieniu do Unii Europejskiej stała się członkiem rynku wewnętrznego i to właśnie dzięki nim możemy łatwiej podróżować, studiować, podejmować pracę, robić zakupy czy inwestować w innych krajach UE.

Instytucje Unii Europejskiej stale pracują nad zmniejszaniem barier na jednolitym rynku, aby ułatwić obywatelom i obywatelkom swobodne działanie w całej UE. W przyszłości oznacza to jeszcze większe możliwości rozwoju, łatwiejszy dostęp do pracy, edukacji i usług, a także wzrost konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki unijnej.”



Bezpieczna przestrzeń do rozmowy. Temat UE może budzić emocje i dzielić opinie. Warto na początku przypomnieć (ustalić) zasady dyskusji (np. „słuchamy bez przerywania”, „mamy prawo do własnego zdania”, „argumentujemy bez obrażania”). To zwiększy otwartość uczniów.

Równowaga między opiniami a faktami. Sekwencja opinie → gra „prawda/fałsz” → fakty jest dobrze zaplanowana, bo pozwala uczniom i uczennicom uświadomić sobie, że wiedza może się różnić od tego, co sądzą. Ważne, aby w części faktograficznej bazować na wiarygodnych źródłach i podawać konkretne dane w prosty sposób.

Aktywne angażowanie uczniów. W części „prawda/fałsz” dobrze sprawdza się element ruchowy, np. uczniowie i uczennice wstają, jeśli uważają, że to prawda, a na drugą, jeśli fałsz. Dodaje to energii i ułatwia wyrażenie zdania bez presji mówienia na forum.

Podsumowanie i refleksja. Głosowanie na końcu jest dobrym sposobem na zebranie opinii. Jeśli byłby czas, warto dodać pytanie refleksyjne: „Czy po tej lekcji zmieniło się Twoje zdanie lub sposób myślenia o UE? Dlaczego tak lub dlaczego nie?” – to wzmacnia krytyczne myślenie i pokazuje, że lekcja miała realny wpływ.

MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKORZYSTANIA PODCZAS ZAJĘĆ ZOSTAŁY ZAMIESZCZONE W ZAŁĄCZNIKACH PONIŻEJ.

ZAŁĄCZNIK NR 1 - MATERIAŁ POMOCNICZY DLA OSOBY PROWADZĄCEJ

Najważniejsze tezy:

1. Polska jest członkiem Unii Europejskiej od 2004 roku. Członkostwo naszego kraju wiąże się z wieloma korzyściami, ale też z obowiązkami i wyzwaniami.
2. Do najważniejszych korzyści zaliczyć można m.in.:
 - Rozwój polskiej gospodarki.
 - Wzrost zamożności Polek i Polaków.
 - Korzystanie z różnych uprawnień przysługujących obywatelom Unii.
3. Wśród wyzwań znajdują się np.:
 - Konieczność szukania kompromisów z innymi państwami w niektórych sprawach.
 - Emigracja części Polek i Polaków za granicę.
 - Dbałość o ochronę tożsamości narodowej i naszego dziedzictwa kulturowego.

Rozwinięcie

Polska jest członkiem Unii Europejskiej od 2004 roku. Członkostwo naszego kraju wiąże się z wieloma korzyściami, ale też z obowiązkami i wyzwaniami.

Do korzyści można zaliczyć np.:

1. Rozwój polskiej gospodarki. W Unii Europejskiej zniesione zostały cła (czyli dodatkowe podatki od handlu między państwami), ujednolicono różne normy i wymagania, pozwolono na swobodne przemieszczanie się. Oznacza to, że w Unii funkcjonuje tzw. wspólny rynek, dzięki któremu przedsiębiorcy z poszczególnych krajów Unii Europejskiej mogą współpracować ze sobą bez dodatkowych ograniczeń, a konsumenci nabywać towary wysokiej jakości wyprodukowane na terenie całej Wspólnoty. Wspólny rynek Unii Europejskiej stanowi unikalny i niepowtarzalny nigdzie indziej na świecie model współpracy ekonomicznej i społecznej pomiędzy niepodległymi państwami. Zapewnia on szybszy wzrost gospodarczy wszystkim jego uczestnikom. Z udziału we wspólnym rynku korzysta także Polska, która jest jedną z większych gospodarek w Unii.

Najbardziej znane polskie produkty, które cieszą się uznaniem w różnych częściach Europy to m.in. kosmetyki, nowoczesne autobusy czy meble. Polska jest też jednym z największych na świecie producentów artykułów spożywczych, w tym przede wszystkim nabiału, lodów, owoców i warzyw czy słodczy. Aktualnie (2025 rok) Polska, dzięki udziałowi we wspólnym rynku, sprzedaje za granicę (eksport) więcej dóbr, niż stamtąd sprowadza (import). Dzięki temu do naszego kraju napływa z zewnątrz więcej pieniędzy, niż tam wydajemy. Oznacza to, że ta nadwyżka zostaje na miejscu, w naszym kraju.

2. Wzrost zamożności Polek i Polaków. Najpowszechniejszym sposobem mierzenia znaczenia gospodarki danego państwa jest tzw. Produkt Krajowy Brutto (PKB). Określa on wartość wszystkich towarów i usług wyprodukowanych w danym kraju. Im wyższa wartość PKB, tym dana gospodarka ma większe znaczenie globalne. Ogólną wartość PKB każdego państwa możemy także podzielić przez liczbę jego ludności. Wtedy otrzymamy tzw. PKB na mieszkańca. Wskaźnika tego używa się do porównania zamożności różnych państw. Większe PKB na jedną osobę, oznacza, że mieszkańcy danego kraju są bogatsi, ponieważ więcej są warte wytwarzane przez nich dobra i usługi. Praktycznie przez cały XX wiek PKB na mieszkańca w Polsce wynosił jedynie pomiędzy 30 a 50% wartości PKB mieszkańca Europy Zachodniej. Oznacza to, że przeciętny Polak był 2, albo nawet 3 razy biedniejszy od obywateli tamtych państw. W roku 2024 PKB na mieszkańca w Polsce wynosiło ok. 80% średniej unijnej i było porównywalne z poziomem PKB takich państw, jak np. Portugalia. Według obliczeń niektórych badaczy, gdyby Polska nie weszła do Unii Europejskiej, poziom życia Polek i Polaków byłby porównywalny z poziomem życia obywateli Bułgarii, która aktualnie (2025 rok) jest najbiedniejszym państwem UE.

3. Relatywnie wysoki poziom życia. Unia Europejska jest jednym z najbardziej przyjaznych miejsc do życia na świecie. Zalety bycia mieszkańcem Unii, na tle większości innych państw świata, to m.in. bezpieczeństwo, relatywnie wysoki standard życia, przyjazne środowisko, dbałość o standardy pracy, ochrona konsumentów. Oczywiście występują różnice w dostępie do tych dóbr lub udogodnień pomiędzy różnymi regionami Europy. Dlatego Unia Europejska stworzyła tzw. politykę spójności. Jej celem jest stopniowe wyrównywanie poziomu życia, poprzez poprawę warunków w słabiej rozwiniętych i biedniejszych rejonach. Unia Europejska opiera się także o takie wartości jak ochrona praw człowieka i swobód obywatelskich, wolne wybory, niezależne media i wolność słowa, poszanowanie godności ludzkiej oraz równość wszystkich obywateli. Unia to także możliwości osobistego rozwoju – swobodnego przemieszczania się, korzystania z programów wspierających edukację i rozwój zawodowy.

Z członkostwem w Unii wiążą się także wyzwania i obowiązki:

1. Konieczność przestrzegania całego prawa Unii. Wspólne instytucje Unii Europejskiej są upoważnione do tworzenia prawa, które obowiązuje wszystkie państwa członkowskie i ich obywatele. Prawo to może być wydawane tylko w niektórych obszarach, jak np. handel, rolnictwo, ochrona środowiska czy zasady funkcjonowania wspólnego rynku. W innych dziedzinach, w tym np. bezpieczeństwo wewnętrzne, polityka zagraniczna czy wymiar sprawiedliwości kompetencje Unii są bardzo ograniczone. W tworzeniu wspólnego prawa biorą udział przedstawiciele rządów wszystkich państw członkowskich oraz posłowie do Parlamentu Europejskiego, wybierani w powszechnych wyborach przez wszystkich obywateli Unii. W podejmowaniu decyzji dot. kształtu nowego prawa zazwyczaj szuka się konsensusu, czyli kompromisu, który stara się uwzględnić interesy jak największej liczby stron. Polska musi się liczyć z interesami innych państw członkowskich, a one z interesami Polski. Ostatecznie dla podjęcia decyzji konieczna jest zgoda przynajmniej 15 z 27 państw członkowskich reprezentujących minimum 65% ludności całej UE. Każde państwo ma więc możliwość wywierania wpływu na decyzje obowiązujące w całej Wspólnocie. W niektórych przypadkach może się jednak zdarzyć, że jakieś państwo zostanie przegłosowane i musi się w tej sprawie dostosować do decyzji większości.

2. Emigracja części naszych obywateli za granicę. Wiele Polek i Polaków skorzystało ze swobody przemieszczania się i wyjechało na stałe do innego państwa UE, np. podejmując tam pracę. Z jednej strony często pozwoliło im to na rozwój osobisty lub poprawę sytuacji materialnej. Z drugiej jednak wiąże się to np. z utratą przez Polskę zdolnych, wykształconych osób, które mogłyby przyczyniać się do rozwoju naszej gospodarki. Pojawiło się także wyzwanie rozdzielonych rodzin, gdy np. jedno z rodziców przebywa znaczną część czasu poza krajem, a z dziećmi zostaje drugie z rodziców lub dziadkowie czy inne bliskie osoby.

3. Ochrona tożsamości narodowej. Niektórzy obawiają się, że członkostwo w Unii może prowadzić do zanikania naszej odrębności kulturowej czy narodowej. Może to być związane np. z napływem obywateli innych państw Unii do Polski i przenoszeniem ich zwyczajów. W dużej mierze zależy to jednak od tego, w jaki sposób sami będziemy naszą tożsamość pielęgnować. Członkostwo w Unii można bowiem także wykorzystać do promowania naszej kultury i wzmacniania tzw. „soft-power”, czyli zwiększenia naszego oddziaływania na innych poprzez promocję naszych wartości, idei czy kultury.

ZAŁĄCZNIK NR 2 - HIPOTEZY DO PRACY W GRUPACH

1. Hipoteza: Po 2004 roku polska gospodarka rozwinęła się dzięki dołączeniu do wspólnego rynku UE.

Najpowszechniejszym sposobem mierzenia znaczenia gospodarki danego państwa jest tzw. Produkt Krajowy Brutto (PKB). Określa on wartość wszystkich towarów i usług wyprodukowanych w danym kraju. Im wyższa wartość PKB, tym dana gospodarka ma większe znaczenie globalne. Ogólną wartość PKB każdego państwa możemy także podzielić przez liczbę jego ludności. Wtedy otrzymamy tzw. PKB na mieszkańca. Wskaźnika tego używa się do porównania zamożności różnych państw. Większe PKB na jedną osobę, oznacza, że mieszkańcy danego kraju są bogatsi, ponieważ więcej są warte wytwarzane przez nich dobra i usługi.

Praktycznie przez cały XX wiek PKB na mieszkańca w Polsce wynosił jedynie pomiędzy 30 a 50% wartości PKB mieszkańca Europy Zachodniej. Oznacza to, że przeciętny Polak był 2, albo nawet 3 razy biedniejszy od obywateli tamtych państw. W roku 2024 PKB na mieszkańca w Polsce wynosiło ok. 80% średniej unijnej i było porównywalne z poziomem PKB takich państw, jak np. Portugalia.

PKB na mieszkańca w latach 2004-2024 w wybranych państwach UE, w dolarach amerykańskich (USD), z uwzględnieniem siły nabywczej waluty. Źródło: World Banka Data

Rok/kraj	2004	2007	2010	2013	2016	2019	2022	2024
Polska	13400	16800	20900	24300	28200	35500	46600	50400
Grecja	25500	29300	27900	26000	27500	31600	38900	44000
Hiszpania	26100	32400	31700	32400	37300	43700	48600	56900
Słowacja	15200	21200	25400	28000	29700	33900	41000	47200
Portugalia	21500	25700	27300	27900	31600	37900	44400	50600
Niemcy	31300	36300	38900	45000	50600	58200	66600	72300

2. Hipoteza: Po 2004 roku skończyła się emigracja części Polek i Polaków za granicę.

Przeanalizuj poniższe dane:

Szacunkowa liczba osób, obywateli Polski, przebywających czasowo (pow. 12 miesięcy) zagranicą na koniec roku wg GUS. Przez osoby przebywające czasowo za granicą należy rozumieć również takie osoby, które przebywają poza Polską często nawet przez wiele lat, ale nie dokonały wymeldowania z pobytu stałego w związku z wyjazdem na stałe za granicę.

Rok	2004	2010	2018	2020	2023
Liczba osób przebywających zagranicą w tys.	1	2	1.61	1.5	1.555
w tym w krajach UE	750	1.607	1.41	844	896

Szacunkowa liczba osób, obywateli Polski, przebywających czasowo (tj. pow. 12 miesięcy) w wybranych krajach na koniec roku 2023 wg GUS.

Kraj	Szacunkowa liczba osób w tys.
Belgia	48
Holandia	128
Irlandia	68
Niemcy	436
Włochy	47
Norwegia	80
Wielka Brytania	440

Czy po wejściu Polski do Unii Europejskiej wzrosła liczba obywateli Polski przebywających czasowo (pow. 12 miesięcy) zagranicą? Jeżeli tak, gdzie wyjeżdżali? Jakie mogły być tego przyczyny?

Dla ciekawych:

Zastanów się dlaczego w roku 2020, w porównaniu z rokiem 2018, znacznie spadła liczba obywateli Polski przebywających czasowo w państwach UE, pomimo tylko nieznacznego ogólnego spadku liczby osób przebywających czasowo zagranicą? Spróbuj powiązać to z pewnym wydarzeniem, które miało miejsce w Europie na początku 2020 roku.

3. Hipoteza: Po 2004 roku Polki i Polacy stali się bardziej zamożni.

Przeanalizuj poniższe dane:

Wynagrodzenie minimalne brutto w Polsce w latach 2004-2025

Rok	2004	2008	2012	2016	2020	2024	2025
Wynagrodzenie minimalne w PLN	824	1126	1500	1850	2600	4300	4666

Wynagrodzenie minimalne to najniższa płaca, jaką legalnie można zapłacić pracownikowi, zatrudnionemu w pełnym wymiarze pracy na umowę o pracę. Wynagrodzenie jest podane w kwotach brutto, tzn. razem z obowiązkowymi podatkami i ubezpieczeniami społecznymi (w tym np. podatek dochodowy, pieniądze odkładane w ZUS na przyszłą emeryturę, na zasiłki w przypadku choroby czy ubezpieczenie zdrowotne, z którego jest finansowana służba zdrowia). Ostateczna kwota netto (czyli tzw. 'na rękę' – to co faktycznie otrzymuje pracownik) zależy od wielu czynników (np. wiek, wysokość zarobków itd.), ale zawsze jest sporo niższa od kwoty brutto.

Mediana wynagrodzeń brutto w Polsce w latach 2004-2024

(dot. podmiotów zatrudniających pow. 9 pracowników, dane wg GUS)

Rok	2004	2008	2012	2016	2020	2024
Mediana wynagrodzeń w PLN	1907	2640	3115	3511	4703	7267

Mediana wynagrodzeń to wartość, poniżej której zarabia 50% zatrudnionych, a powyżej której zarabia druga połowa. Zgodnie z powyższą tabelą oznacza to, że np. w 2004 roku połowa Polaków zarabiała mniej, niż 1.907 złotych brutto, a połowa więcej, niż ta kwota. Uważa się, że mediana jest lepszym odzwierciedleniem faktycznych płac, niż średnia. W przypadku tej drugiej bowiem dodajemy do siebie zarobki wszystkich pracowników i dzielimy przez liczbę pracujących. Bardzo wysokie zarobki wąskiej grupy osób mogą zawyżyć średnią. Faktycznie więc średnia jest zazwyczaj wyższa od mediany, jednocześnie jednak więcej niż połowa pracowników zarabia poniżej średniej.

Inflacja w Polsce w latach 2004-2024

Od 2004 do 2024 roku skumulowana inflacja w Polsce (tzn. wzrost cen dóbr i usług) wyniosła ok. 98%. Oznacza to, że za 4300 zł w roku 2024 można było kupić mniej więcej tyle ile w 2004 roku za ok. 2170 zł. Natomiast za 7267 zł w roku 2024 mniej więcej tyle ile w 2004 roku za 3670 zł.

Dane te zostały policzone za pomocą kalkulatora inflacji na rządowej stronie

<https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/>

Możesz użyć tego kalkulatora, aby porównywać faktyczne wartości innych kwot w złotych pomiędzy poszczególnymi latami.

4. Hipoteza: Po 2004 dbałość o ochronę polskiej tożsamości narodowej i dziedzictwa kulturowego przestała być ważna.

Przeczytaj i przeanalizuj poniższe fragmenty:

1. Traktatu o Unii Europejskiej (TUE)
2. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)
3. 20 lat członkostwa Polski w UE. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, 2024. [dostęp online 19.09.2025]
4. Europeans' attitudes towards culture. Special Eurobarometer 562. European Commission, 2025. [dostęp online 22.09.2025]

1. Traktat o Unii Europejskiej

Artykuł 3

(...)

3. Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska. Wspiera postęp naukowo-techniczny.

(...)

Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.

(...)

Artykuł 4

(...)

2. Unia szanuje równość Państw Członkowskich wobec Traktatów, jak również ich tożsamość narodową, nierozdzielnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi, w tym w odniesieniu do samorządu regionalnego i lokalnego. Szanuje podstawowe funkcje państwa, zwłaszcza funkcje mające na celu zapewnienie jego integralności terytorialnej, utrzymanie porządku publicznego oraz ochronę bezpieczeństwa narodowego. W szczególności bezpieczeństwo narodowe pozostaje w zakresie wyłącznej odpowiedzialności każdego Państwa Członkowskiego.

(...)

2. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

TYTUŁ XIII

KULTURA

Artykuł 167

1. Unia przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego.
2. Działanie Unii zmierza do zachęcania do współpracy między Państwami Członkowskimi oraz, jeśli to niezbędne, do wspierania i uzupełniania ich działań w następujących dziedzinach:
 - pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich,
 - zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim,
 - niehandlowej wymiany kulturalnej,
 - twórczości artystycznej i literackiej, włącznie z sektorem audiowizualnym.
3. Unia i Państwa Członkowskie sprzyjają współpracy z państwami trzecimi oraz z organizacjami międzynarodowymi właściwymi w dziedzinie kultury, zwłaszcza z Radą Europy.
4. Unia uwzględnia aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych postanowień Traktatów, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.

(...)

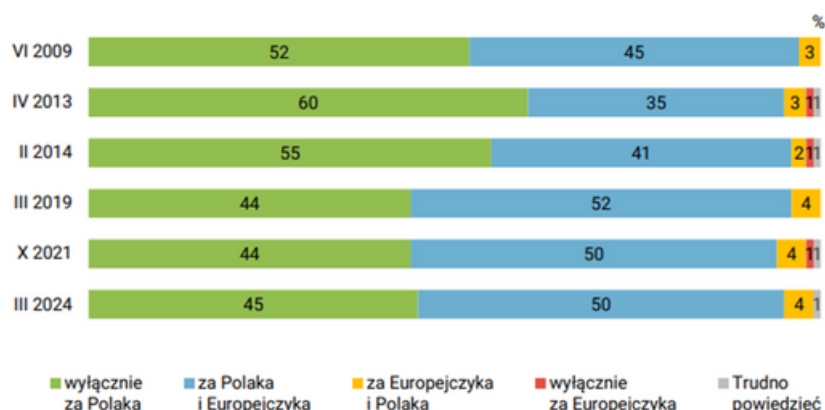
3. 20 lat członkostwa Polski w UE. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, 2024.

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA I EUROPEJSKA

Ogółem 54% badanych zadeklarowało, że czuje się Europejczykami, przy czym europejska tożsamość jest wtórna wobec tożsamości narodowej (w przypadku 50% respondentów), sporadycznie zaś uznawana jest za ważniejszą (4%). Wyłącznie Polakami czuje się 45% ogółu ankietowanych. Wyniki tegorocznego badania są zbliżone do tych sprzed dwóch i pół roku. Z dłuższej perspektywy czasowej można zauważyć wzmocnienie identyfikacji z Europą, w badaniach realizowanych do 2014 roku osoby czujące się Europejczykami stanowiły mniejszość. W marcu 2019 roku po raz pierwszy ponad połowa ankietowanych określiła siebie jako (także lub – rzadko – wyłącznie) Europejczyków.

CBOS

RYS. 16. Czy uważa się Pan(i):



Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (407) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

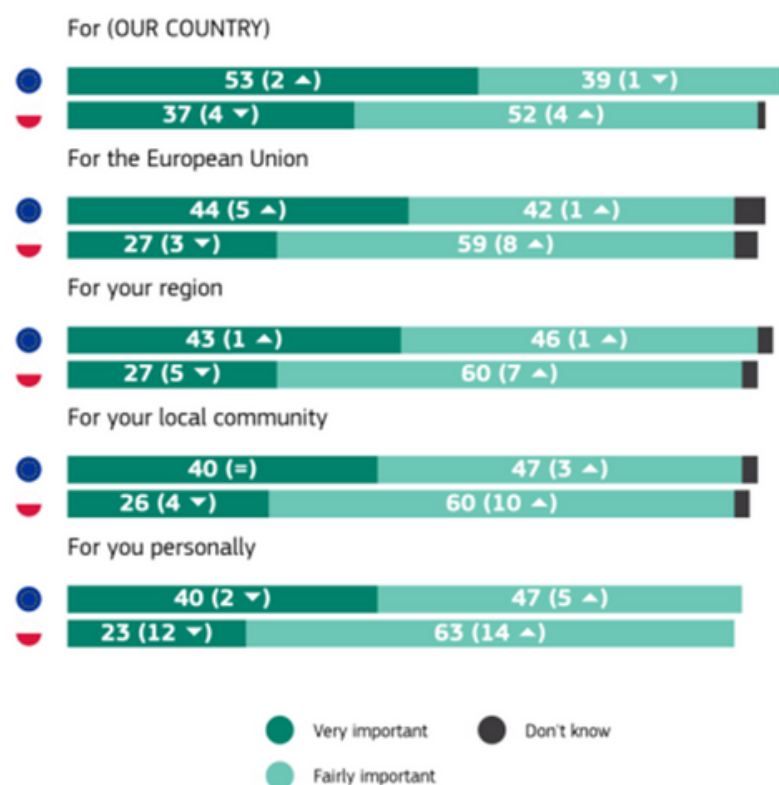
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 7 do 17 marca 2024 roku na próbie liczącej 1089 osób (w tym: 60,8% metodą CAPI, 24,3% – CATI i 14,9% – CAWI).

4. Europeans' attitudes towards culture. Special Eurobarometer 562. European Commission, 2025.

Badanie w Polsce zrealizowano w dniach od 18.02.2025 r. do 07.03.2025 r. na próbie liczącej 1008 osób.

Pytanie badawcze: Jak ważne jest dziedzictwo kulturowe twoim zdaniem?

QA9. How important do you think that cultural heritage is...?
(%)



5. Hipoteza: Po 2004 roku dla obywateli Polski możliwe stało się korzystanie z różnych uprawnień przysługujących obywatelom Unii.

Przeczytaj i przeanalizuj poniższe fragmenty:

1. Traktatu o przystąpieniu Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji (2003)
2. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

1. Traktat o przystąpieniu Republiki Czeskiej, Estonii, Cypru, Łotwy, Litwy, Węgier, Malty, Polski, Słowenii i Słowacji (2003)

Artykuł 1

Republika Czeska, Republika Estońska, Republika Cypryjska, Republika Łotewska, Republika Litewska, Republika Węgierska, Republika Malty, Rzeczpospolita Polska, Republika Słowenii i Republika Słowacka stają się niniejszym członkami Unii Europejskiej i stronami Traktatów stanowiących podstawę Unii, zmienionych i uzupełnionych.

AKT

CZĘŚĆ PIERWSZA ZASADY

Artykuł 2

Od dnia przystąpienia nowe Państwa Członkowskie są związane postanowieniami Traktatów założycielskich i aktów przyjętych przez instytucje Wspólnot i Europejski Bank Centralny przed dniem przystąpienia; postanowienia te są stosowane w nowych Państwach Członkowskich zgodnie z warunkami określonymi w tych Traktatach i w niniejszym Akcie.

2. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Artykuł 20

1. Ustanawia się obywatelstwo Unii. Obywatel jest każda osoba mająca obywatelstwo Państwa Członkowskiego. Obywatelstwo Unii ma charakter dodatkowy w stosunku do obywatelstwa krajowego, nie zastępując go jednak.
2. Obywatele Unii korzystają z praw i podlegają obowiązkom przewidzianym w Traktatach. Mają między innymi prawo do:

- a) swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich;
- b) głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach lokalnych w Państwie Członkowskim, w którym mają miejsce zamieszkania, na takich samych warunkach jak obywatele tego Państwa;
- c) korzystania na terytorium państwa trzeciego, w którym Państwo Członkowskie, którego są obywatelami, nie ma swojego przedstawicielstwa, z ochrony dyplomatycznej i konsularnej każdego z pozostałych Państw Członkowskich, na takich samych warunkach jak obywatele tego Państwa;
- d) kierowania petycji do Parlamentu Europejskiego, odwoływania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich oraz zwracania się do instytucji i organów doradczych Unii w jednym z języków Traktatów oraz otrzymywania odpowiedzi w tym samym języku.

Prawa te są wykonywane na warunkach i w granicach określonych przez Traktaty i środki przyjęte w ich zastosowaniu.

6. Hipoteza: Od 2004 roku Polska nie stoi w obliczu konieczności szukania kompromisów z innymi państwami w niektórych sprawach dotyczących życia ludzi i ustanawiania praw.

Przeczytaj i przeanalizuj poniższe fragmenty Traktatu o Unii Europejskiej, które określają w jaki sposób są podejmowane decyzje w Radzie UE.

Rada UE jest jednym z kluczowych organów Unii Europejskiej, który, wraz z Parlamentem Europejskim, musi wyrazić zgodę na przyjęcie nowego prawa, obowiązującego na terytorium całej wspólnoty. W skład Rady UE wchodzi po jednym przedstawicielu rządów każdego z państw członkowskich.

Sposób podejmowania decyzji w Radzie UE - fragmenty Traktatu do analizy:

Artykuł 16

1. Rada pełni, wspólnie z Parlamentem Europejskim, funkcje prawodawczą i budżetową. Pełni funkcje określania polityki i koordynacji zgodnie z warunkami przewidzianymi w Traktatach.
2. W skład Rady wchodzi jeden przedstawiciel szczebla ministerialnego z każdego Państwa Członkowskiego, upoważniony do zaciągania zobowiązań w imieniu rządu Państwa Członkowskiego, które reprezentuje, oraz do wykonywania prawa głosu.
3. O ile Traktaty nie stanowią inaczej, Rada stanowi większością kwalifikowaną.
4. Od 1 listopada 2014 roku większość kwalifikowaną stanowi co najmniej 55% członków Rady, jednak nie mniej niż piętnastu z nich, reprezentujących Państwa Członkowskie, których łączna liczba ludności stanowi co najmniej 65% ludności Unii.

(...)

ZAŁĄCZNIK NR 3 - KARTA PRACY CZTERY SWOBODY JEDNOLITEGO RYNKU

Temat zespołu:

1. Poznaj swój temat

a) Definicja swobody:

.....
.....

b) Od kiedy obowiązuje w UE:

.....
.....

c) Na czym polega w praktyce?

.....
.....

2. Przykłady z życia

Podaj co najmniej 3 przykłady działania tej swobody w UE:

1.
2.
3.

3. Korzyści i wyzwania

Korzyści

-
-
-

Wyzwania / problemy

-
-
-

4. Moja / nasza perspektywa

Jak ja (jako uczeń/uczennica) mogę korzystać z tej swobody teraz lub w przyszłości?

-
-
-

Niniejszy materiał jest jednym z cyklu 7 scenariuszy zajęć przygotowanych przez Polską Fundację im. Roberta Schumana w ramach projektu „Obywatele i Obywatelki UE”. Projekt jest dofinansowany ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej na podstawie umowy nr MEN/2025/DK/961 z dnia 23.07.2025 r. w ramach programu pod nazwą „Młodzi obywatele” na 2025 r.

Publikacja powstała przy wsparciu Unii Europejskiej. Wsparcie Unii Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Unia Europejska i Komisja Europejska nie mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.

Trenerka opracowująca scenariusz: Joanna Hoffman

Zespół merytoryczny: Kinga Bartnicka, Rafał Dymek, Joanna Jendrośka, Iga Kamocka

Polska Fundacja im. Roberta Schumana

Al. Ujazdowskie 37/5,

00-540 Warszawa,

+48 571 487 359

poczta@schuman.pl

NIP: 526-16-67-243